

EIZ U MEDIJIMA

PROSINAC 2015.

'Dojam je da su građani Hrvatske manje spremni na prekvalifikaciju'

Autor: I. Domitrović

Hrvatska znanstvenica Iva Tomić koja je dobila nagradu središnje banke Austrije 'Olga Radzyner' za 2015. godinu, u radu za koji je bila nagrađena ustvrdila je kako kod nezaposlenosti mladih nije dovoljno razmatrati samo tradicionalne makroekonomske varijable, nego je važno u obzir uzeti strukturne i institucionalne, pa i kulturne čimbenike. Preporuča da se prilikom dizajniranja mjera za rješavanje problema u obzir trebaju uzeti specifičnosti pojedinih zemalja ili regija te pri tom u vidu imati i varijable koje nisu čisto ekonomske prirode.

Mlada hrvatska znanstvenica za Dnevnik.hr odgovorila je na nekoliko pitanja o velikom problemu hrvatskog društva – visokoj stopi nezaposlenosti.

Koje su mjere zapošljavanja koje biste preporučili da se primjenjuju u Hrvatskoj s obzirom na uvijete i okolnosti društva?

Najbolja mjera za povećanje zapošljavanja je definitivno povećanje potražnje za radom, odnosno otvaranje novih radnih mjesta. Bez toga sve druge 'mjere' nemaju velikog smisla. Do povećanja potražnje za radom doći će nakon što dođe do povećanja proizvodnje, odnosno rasta gospodarstva.

U tom kontekstu obično se navode mjere kao što su stvaranje boljeg poslovnog okruženja, smanjivanje poreznog opterećenja rada, poticanje investicija, fleksibilizacija radnog zakonodavstva, olakšavanje otvaranja poduzeća i zapošljavanja, što zapravo podrazumijeva one 'mjere' koje se najčešće spominju u dokumentima i preporukama domaćih i stranih (nezavisnih) institucija.

Međutim, za povećanje zapošljavanja potrebno je poraditi i na strani ponude rada, odnosno potrebno je poboljšati znanja i vještine radnika, putem formalnog i neformalnog obrazovanja i obučavanja, omogućiti cijeloživotno učenje, prekvalifikacije i sl.; omogućiti veću fleksibilnost i na strani radnika kako bi lakše uskladili poslovni i obiteljski život, itd.

Naravno, države imaju različite mjere kojima pokušavaju prvenstveno smanjiti nezaposlenost, a samim time i povećati zaposlenost. Najčešće tu ubrajamo aktivne politike zapošljavanja, ali postoje i različiti drugi pokušaji. Rijetko kad se jednom mjerom u potpunosti riješi određeni problem.

U kontekstu Hrvatske, koja je tek nedavno izašla iz dugotrajne recesije, definitivno je za značajnije povećanje zaposlenosti potrebno djelovati na više područja. To, između ostalog, uključuje poticanje, odnosno olakšavanje bavljenja poduzetništvom, ali i fleksibilizaciju radnih odnosa u smislu uvođenja različitih netipičnih oblika zapošljavanja. Aktivne mjere zapošljavanja koje provodi HZZ mogu djelomično pomoći u stjecanju iskustva te poboljšanju znanja i vještina radnika.

S obzirom na bolje pokazatelje u gospodarstvu (npr. rast BDP-a u trećem kvartalu od 2,8 posto), možemo li očekivati i značajniji rast zapošljavanja?

U ekonomiji odnos između promjene nezaposlenosti i rasta BDP-a ima i svoj formalni naziv: Okunov zakon.

No, bitno je imati na umu kako nezaposlenost u prosjeku 'kaska' za kretanjem BDP-a između šest i 12 mjeseci. To znači da i kada se gospodarstvo oporavi, do vidljivijeg porasta zaposlenosti proći će još neko vrijeme.

Što sve utječe na zaposlenost/nezaposlenost u Hrvatskoj u ovom trenutku?

Puno je čimbenika koji utječu na trenutnu razinu zaposlenosti/ nezaposlenosti u Hrvatskoj. Prije svega, tu je opće stanje u gospodarstvu koje se tek nedavno počelo oporavljati.

Osim toga tu su i demografski čimbenici: starenje stanovništva i (e)migracija. Dijelom je za visinu zaposlenosti/nezaposlenosti odgovorna i tzv. neusklađenost između znanja i vještina koje radnici posjeduju i onih koje poslodavci traže na tržištu rada. Osim neusklađenosti znanja/vještina postoji i tzv. prostorna neusklađenost, odnosno nedostatak mobilnosti radnika u ona područja u državi gdje potencijalno ima poslova. Tu je i učinak sezone – obzirom na značaj djelatnosti kao što su turizam, poljoprivreda ili građevina u našem gospodarstvu u zimskim mjesecima nezaposlenost je uvijek viša. Dio 'odgovornosti' za situaciju na tržištu rada snosi i radno zakonodavstvo, odnosno njegova nefleksibilnost u određenim aspektima. Tu su i čimbenici koji utječu na visinu troškova rada, kao što su visina poreza i doprinosa, ali i druga davanja državi koja poduzećima značajno utječu na troškove poslovanja. Rad u neformalnom gospodarstvu, odnosno 'rad na crno' također ima utjecaja na situaciju na tržištu rada. Ovo sigurno nije konačan popis svih čimbenika koji su doveli do trenutnog stanja na hrvatskom tržištu rada, te zato prilikom predlaganja rješenja moramo biti svjesni da ne postoji jedna jedinstvena mjera ili program koji će riješiti sve probleme na tržištu rada.

U kojem su segmentu kada je riječ o nezaposlenosti građane Hrvatske manje fleksibilni, pa bi utoliko i sustav prilikom 'slaganja' mjera trebao više obratiti pozornost?

Dojam je da su građani Hrvatske manje spremni na prekvalifikaciju, usvajanje novih znanja i vještine, te općenito prilagodbu modernom tržištu rada koje je izuzetno dinamično i zahtjeva stalnu prilagodbu. Međutim, nekih značajnih (znanstvenih) potvrda za ovo i nemamo. Moguće je da je posljedica relativnog malog sudjelovanja u cijeloživotnom obrazovanju hrvatskog stanovništva nedostupnost ili skupoća istog. To je definitivno jedan od segmenata na kojem bi naše društvo trebalo više poraditi.

Fleksibilizacija radnih odnosa u smislu uvođenja različitih netipičnih oblika zapošljavanja (npr. rad na nepuno radno vrijeme, rad od kuće, dijeljenje radnog mjesta i sl.), je mjera kojom se dodatno pokušava povećati zaposlenost (participacija) na tržištu rada, posebice za određene skupine stanovništva koje u pravilu manje participiraju, kao npr. žene ili stariji zaposlenici. Također – dostupnost nekih drugih usluga, kao npr. vrtića, može utjecati na zaposlenost određenih skupina stanovništva, prvenstveno žena. Nekada se ukazuje na potrebu smanjenja socijalnih davanja kako bi se povećala zaposlenost, međutim, istraživački nalazi tu nisu jednoglasni.

RAZGOVOR: ŽELJKO LOVRINČEVIĆ

Skupo nečinjenje Vlade: Najveći pad broja zaposlenih u povijesti Hrvatske

Autor:ib

Povodom dviju analiza Hrvatske gospodarske komore, onoj o rekordnom padu zaposlenosti, ali i onoj o očekivanju povećanja investicija, za komentar daljnjih kretanja upitali smo uglednoga ekonomista Željka Lovrinčevića. Bila je prilika prokomentirati i još neke aktualne ekonomske probleme, poput sve izglednijeg aktiviranja sporazuma prošlih vlada sa sindikatima javnih službi.

Izvor slike: YouTube screenshot

"Podaci koje je donio DZS i HGK, koji koristi metodologiju HZMO-a, su relevantni, jer su metode relevantne, no razlikuju se u načinu mjerenja zaposlenosti. Podudaraju se, ipak, u podacima vezanima uz zaposlenost u privatnom sektoru dok se ne podudaraju glede zaposlenih kod pravnih osoba. Te dvije kategorije koje su potpuno usporedive pokazuju kako je na međudržavnoj razini došlo do pada zaposlenosti. Podaci pokazuju kako je na razini godine na državnoj razini došlo do pada broja zaposlenih od deset tisuća. To je otprilike ono što smo na početku godine predviđali, a to je vjerojatno najveći pad broja zaposlenih u povijesti Hrvatske", rekao je Lovrinčević.

Možemo li očekivati daljnji pad broja zaposlenih i u sljedećoj godini ili će se taj trend zaustaviti s obzirom na očekivanja HGK o daljnjem rastu investicija?

"U sljedećoj godini događat će se dva paralelna procesa. Mora se konačno početi događati pad zaposlenih u javnom sektoru i polagani oporavak privatnog sektora. Sve u svemu, rast broja zaposlenih ovisit će o tome hoće li se početi provoditi reforme u javnom sektoru. Ukoliko se reforme počnu provoditi sasvim sigurno još neko vrijeme neće doći do rasta broja zaposlenih. I to upravo zbog investicija, jer će se povećati broj ljudi u javnom sektoru. No, to su sve minorni iznosi", objašnjava Lovrinčević.

Problem privatnog sektora u nas je u tome što je on na toliko niskoj razini da i povećanje obujma ne stvara potrebu za novim radnim mjestima.

"To je tek jedan izvor problema, a drugi je da je Hrvatska već nekoliko kvartala u deflacijskoj spirali. Realni ma je rast 1.5 posto, dok je nominalni rast 2.8 posto. Realni nam je rast važniji jer on puni fondove i očekivanja. Takva se dihotomija dogodi zbog pada cijena. To po prilici znači kako neka tvrtka proda 5 posto više roba, no cijena im padne za 2 posto. Tada, tvrtka ima veće obveze prema bankama i državi, a manje prihode. Kada tvrtkama ne raste ukupan prihod tada nema potražnje za djelatnicima. Tako i država raste u BDP-u, ali su indikatori javnog duga deflacijski. Na razini cijele ekonomije padaju cijene, ne samo CPI nego cijela ekonomija nam je deflacijska. Hrvatskoj u toj situaciji niti rast od 3-4 posto ne bi bio dovoljan kako bi platila kamatu na javni dug. Toga se boji cijela Europa, raste ekonomija, ali zbog pada cijena rastu kamate i obveze. Oni to nazivaju minimalnom inflacijom koja iznosi 0.1-0.3 posto. Zbog toga, Mario Draghi najavljuje tiskanje novca, ne bi li pokušao izravnati nominalni i realni rast i to zbog fenomena dugogodišnjeg razduživanja. Pod svaku će cijenu pokušati prijeći 1 posto inflacije", kaže Lovrinčević.

Bi li, stoga, trebalo, započeti s mjerenjem realne ekonomije, a prestati pratiti BDP, kako neki ekonomisti predlažu?

"Postoji nekoliko koncepata, BDP je jedna od priznatih. Ima i drugih koncepata, ali su u eksperimentalnoj fazi", odgovorio je Lovrinčević.

Kako komentirate situaciju u kojoj je sve izglednije aktiviranje sporazuma sa sindikatima javnih službi o 6 postotnom povećanju plaće temeljem rasta BDP-a?

"Potrebno je osvijestiti jednu činjenicu, taj sporazum je u sebi sadržavao zaštitne klauzule kako za Vladu, tako i za sindikate. Za sindikate je to bio rast od 2 ili više posto, a za Vladu pad od 1 posto. To su slučajevi u kojima se radi revizija sporazuma. Vladina zaštitna klauzula se mogla aktivirati od trenutka potpisivanja sporazuma do danas barem šest puta. Ključno je pitanje zašto Vlada nikada to nije učinila? Dva su odgovora, nisu htjeli, pokušali su kupovati socijalni mir, ili nisu znali, nesposobni su. Sad je sasvim druga situacije, sada sindikati dolaze u poziciju aktivirati zaštitnu klauzulu. I jedan i drugi odgovor bi bili jednako tužni, jer varijanta jedan znači da se socijalni mir kupovao nauštrb brutalnog rasta javnog duga, a varijanta dva znači da imamo posla s ljudima koji ne znaju pročitati jedan ugovor. Oni kazneno progone zbog putnih naloga, a to što netko nije zaštitio milijardu i 800 tisuća kuna godišnje prolazi bez da itko pita", pita se Lovrinčević.

U čemu je zapravo stvar, zašto se taj ugovor uopće tako potpisivao?

"Kada se taj ugovor potpisivao, polazilo se od dvije pretpostavke, prva je smanjenje broja zaposlenih u javnom sektoru kako bi se stvorio prostor za rast osnove, a druga je novi Zakon o plaćama koji će uvesti platne razrede i promijeniti sustav stečenih dodataka. Zato se i išlo na stvaranje Registra zaposlenih u javnom sektoru. No, od toga se nije išlo dalje. Broj zaposlenih je štoviše povećan u javnom sektoru. I koja je razlika? Nikakva, osim što je kada se pregovaralo javni dug činio 61 posto BDP-a, a danas iznosi vrlo blizu 90 posto BDP-a. Situacija je radikalno teža. Dakle, cijena nečinjenja je radikalno povećan javni dug, tj. trideset posto javnog duga. Vlada je odabrala tek kozmetičke promjene i sada imamo to što imamo. Posao je sindikata da aktivira svoju zaštitnu klauzulu, a tko nama kriv što nismo radili reforme? Jer ponovno smo na početku, samo sada u značajno lošijoj poziciji, cijena je sto milijardi eura", zaključuje Lovrinčević.

VILIM RIBIĆ:

Za 6% povišice treba se zadužiti

Autor: Ljubica Gatarić

Foto: Marko Lukunić/PIXSELL

Radnicima s visokom stručnom spremom bolje su plaće kod privatnika, a onima sa srednjom spremom

Šef sindikata znanosti Vilim Ribić ostavio je jučer otvorenom mogućnost razgovora o odgodi primjene sporazuma po kojemu bi već u siječnju 240.000 zaposlenih u javnom sektoru dobilo 6% povišice "ako im se predoči valjan razlog i članstvo to podrži".

Obveza rasta plaća u javnom sektoru nastupa nakon rasta BDP-a većeg od 2% u dva uzastopna kvartala. Ribić zna da privremeni proračun za prva tri mjeseca nije predvidio taj trošak pa se, u najboljem slučaju, veća osnovica i ne može očekivati prije travnja, ako se do tada formira nova vlada i izglasa proračun za cijelu 2016. godinu. Ribić, međutim, odbija prigovore da novca za plaće nema te da se javni sektor nije dovoljno žrtvovao tijekom krize jer im je kroz manja primanja oduzeto 14 milijardi kuna!

Godine stagnacije

Sve do ove godine prosječna su primanja u zemlji godinama stagnirala oko 5400 kuna, a prvi osjetniji rast plaća za dvjestotinjak kuna dogodio se nakon siječnja 2015. zbog povećanja neoporezive osnovice. Prema podacima za rujnu, prosječna plaća u zemlji iznosi 5640 kuna te, kao i svaki prosjek, skriva brojne razlike. Zadnjih je godina najveći poticaj povećanju plaća dolazio od države, i to preko povećanja neoporezivog dohotka, prvi put 2012., kad je neoporezivi dohodak rastao s 1800 na 2200 kuna, te 2015. kad je neoporezivi dohodak narastao na 2600 kuna.

Daljnje povećanje neoporezivog dohotka prema 3000 kuna spominjalo se i u izbornoj kampanji, no ta je mogućnost sada u drugom planu sve dok se ne formira vlada i ne vidi s kakvih će programskih pozicija krenuti u mandat. Jedna od tema koja će dočekati novu vlast je i povećanje osnovice plaća u javnom sektoru prema ugovoru koji je HDZ-ova vlada sklopila sa sindikatima. Rast od 6% vuče za sobom masu plaća u javnom sektoru za 1,8 milijardi kuna, ali i brojna pitanja o poziciji javnog sektora.

Prema analizi središnje banke, pad realnih bruto plaća u privatnom sektoru započeo je 2009. i trajao je do 2014., dok su javne i državne službe prvi veći minus osjetile 2010. i otad, istina, bilježe pad bruto plaća. Zanimljivije od prosjeka, koji pokazuje srednju vrijednost, plaće su prema stručnoj spremi. Na razini države fakultetski obrazovani zaposlenici zarađuju oko 8200 kuna, a raspon plaća s visokom stručnom spremom kreće se od približno 6400 kuna u obrazovanju do 10 ili blizu jedanaest tisuća kuna u zdravstvu. Javna uprava, prema posljednjim poznatim podacima, svoje ljude s VSS-om plaća oko 8200 kuna, dok stručnjaci s VSS-om koji rade u prerađivačkoj industriji zarađuju oko 9300 kuna. No, zato je radnicima sa srednjom stručnom spremom bolje kod države nego kod privatnika jer SSS u prerađivačkoj industriji donosi oko 4300 kuna mjesečne plaće, u trgovini oko 4300 kuna, jednako kao i obrazovanju, no u zdravstvu i javnoj upravi plaće zaposlenih sa srednjom stručnom spremom iznose oko 5400 kuna!

Danijel Nestić, stručnjak za tržište rada s Ekonomskog instituta, kaže da treba uzeti s rezervom statističke podatke o rastu primanja u privatnom sektoru jer je taj rast plaća prividan i statističke je naravi. Tijekom krize oko 200 tisuća zaposlenih u privatnom sektoru ostalo je bez posla, dok se državni sektor nije restrukturirao.

Više loših posljedica

– Privatni sektor otpuštao je ljude s najmanjim plaćama, što je imalo za posljedicu statistički rast prosječnih primanja onih koji su ostali. Ako otpustite pet ljudi s malim plaćama, skočit će prosječna primanja onih koji su ostali a da im se plaće ne pomaknu ni lipe. Tijekom krize opstale su djelatnosti s višim dohocima pa je došlo do promjena u strukturi zaposlenosti – kaže Nestić.

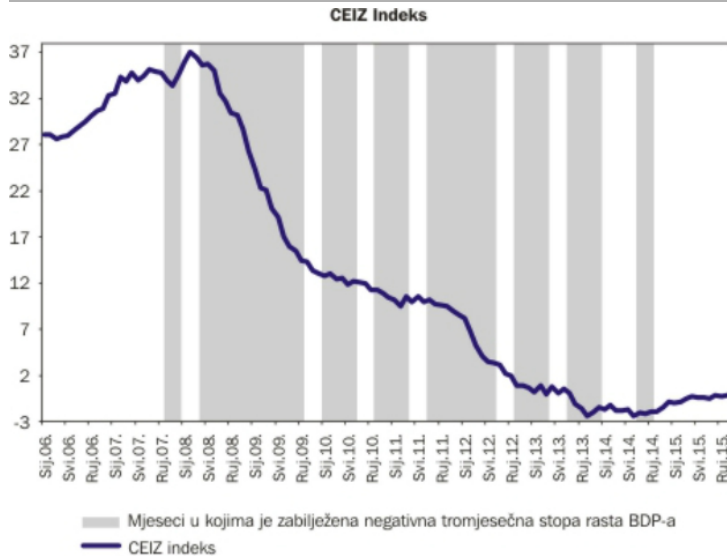
Ribić smatra da bi rast plaća u javnom sektoru potaknuo potrošnju te imao pozitivan učinak na rast BDP-a, no Nestić se ne slaže s njim.

– Već sad imamo deficit, a jedini način da nađemo novac za povišicu plaća jest da se dodatno zadužimo. Tad se postavlja pitanje je li pravedno da se zadužujemo da bismo jednoj skupini povećali kupovnu moć. Kratkoročno taj bi potez imao makroekonomske učinke na rast potrošnje, ali taj novac treba vratiti – komentira Nestić, koji je uvjeren da bi rast plaća iz duga imao više loših posljedica nego dobrih.

CEIZ indeks pokazuje da bi BDP mogao rasti i u četvrtom kvartalu

Autor: M.R.

Izvor: Ekonomski institut, Zagreb.

CEIZ indeks je u listopadu 2015. zabilježio povećanje vrijednosti u iznosu od 0,2 indeksna boda u odnosu na rujan iste godine, objavio je danas Ekonomski institut, Zagreb.

Od lipnja prošle godine CEIZ indeks bilježi izražen trend rasta, a od tada pa do kraja listopada ove godine, vrijednost indeksa kumulativno je porasla za 2,3 indeksna boda.

"Budući da je od posljednjeg tromjesečja 2014. godine pa do trećeg tromjesečja ove godine desezonirani BDP zabilježio pozitivne tromjesečne promjene, možemo potvrditi da kretanje i CEIZ indeksa i BDP-a upućuje na to da se gospodarstvo oporavlja. S obzirom na to da se isti uzorak nastavio i u prvom mjesecu četvrtog tromjesečja, može se očekivati da će zadnje tromjesečje ove godine obilježiti ista pozitivna gospodarska kretanja koja su obilježila i prethodna četiri tromjesečja", navode iz Ekonomskog instituta.

CEIZ INDEKS

Ekonomski institut tvrdi da se gospodarstvo nastavlja oporavljati

Piše: N.S./Hina

Izvor: Guliver/Thinkstock filipefrazao , Autor:filipefrazao

CEIZ indeks u listopadu ove godine povećan je za 0,2 indeksna poena u odnosu na rujan, objavio je Ekonomski institut Zagreb (EIZ), čiji analitičari ističu da kretanje CEIZ-a, kao i BDP-a, upućuje na to da se gospodarstvo oporavlja

CEIZ indeks bilježi izražen trend rasta još od lipnja prošle godine, podsjeća EIZ, a od tada do kraja listopada ove godine vrijednost indeksa kumulativno je porasla za 2,3 indeksna boda.

'Budući da je od posljednjeg tromjesečja 2014. godine pa do trećeg tromjesečja ove godine desezonirani BDP zabilježio pozitivne tromjesečne promjene, možemo potvrditi da kretanje i CEIZ indeksa i BDP-a upućuje na to da se gospodarstvo oporavlja', ocjenjuju analitičari Ekonomskog instituta.

Dapače, ističu da se, 's obzirom na to da se isti uzorak nastavio i u prvom mjesecu četvrtog tromjesečja, može očekivati da će zadnje tromjesečje ove godine obilježiti ista pozitivna gospodarska kretanja koja su obilježila i prethodna četiri tromjesečja'.

CEIZ indeks je mjesečni složeni indikator poslovnog ciklusa razvijen na Ekonomskom institutu Zagreb, a svrha mu je pružiti pravovremenu informaciju o trenutnom stanju poslovnoga ciklusa, zbog čega se vrijednost CEIZ indeksa mijenja istodobno s promjenama poslovnog ciklusa.

CEIZ indeks je jednobrojčani pokazatelj poslovnog ciklusa koji sadrži informacije koje bi inače trebalo prikupljati analizom velikog broja različitih ekonomskih serija.

Za razliku od vremenske serije tromjesečnog BDP-a, daje mjesečnu ocjenu stanja gospodarstva pružajući na taj način preciznije informacije o promjenama koje se odvijaju tijekom kraćeg vremenskoga razdoblja. Dostupan je jedan do tri mjeseca prije objave podataka o tromjesečnom BDP-u, zbog čega nosioci ekonomskih politika i zainteresirana javnost mogu pravovremeno pratiti gospodarska kretanja, napominju iz EIZ-a

RAST BDP-a U TREĆEM TROMJESEČJU 2,84%

Dva scenarija za bijeg od bankrota

Autor: Viktor Vresnik

S tehničkom vladom bez ovlasti, sudbina državnih financija danas ovisi o zrelosti sindikata i o njihovoj spremnosti da seS tehničkom vladom bez ovlasti, sudbina državnih financija danas ovisi o zrelosti sindikata i o njihovoj spremnosti da se suoče sa granicama mogućeg suoče sa granicama mogućeg

Sad je službeno: gospodarstvo je u trećem tromjesečju poraslo 2.84 posto, što je najveći rast od drugog tromjesečja posljednje pretkrizne 2008. godine. Ovu bismo godinu napokon mogli završiti s rastom, nešto višim od jedanpostotnoga. Odlično nije, jer drugi su nas odavno prestigli, ali moglo bi biti relativno dobro da nema utega koji si je država postavila sporazumjevši se (dvaput – 2009. i 2011.) sa sindikatima javnih i državnih službenika da će im osnovica plaće porasti šest posto, bude li prosječni rast dva uzastopna kvartala viši od dva posto. Riječ je o 240.000 postojećih javnih i državnih službenika i 1,8 milijardi dodatnih, ali nepostojećih kuna godišnje.

U Vladi su svjesni da novca nema, ali i toga da sporazum koji su preuzeli 2011. u sebi nema uključen mehanizam raskida. Ne ispuni li Vlada obavezu, sindikat može pokrenuti sudski proces koji Vlada ne može dobiti.

Postoji, međutim, mogućnost pregovora koji sindikatima i Vladi ostavlja na izbor najmanje tri moguća scenarija.

Prvi, umjereno dobar i jednako toliko realan, je scenarij odgode, gdje bi se automatizam podizanja osnovica plaća iz proračuna izravno povezao sa sposobnošću države da servisira dugove. Rast plaća, u tom bi se scenariju dogodio u trenutku kada bi država zaradila barem nešto više no što joj treba za otplatu kamate.

Drugi, manje vjerojatan scenarij, ukinuo bi automatizam promjena osnovice plaća, ali bi ostavio prostora za "situacijske pregovore" kod svake značajne promjene stope rasta ili pada BDP-a.

Treći, najlošiji, ali ne zato i nevjerojatan scenarij je onaj u kojemu država pronalazi način za izvanredno zaduženje, isplaćuje 1,8 milijarde kuna i nakon posljedičnog rušenja kreditnog rejtinga odlazi u bankrot.

Sva tri scenarija podrazumijevaju prethodne tvrde pregovore. Sindikati su spremni, njihov pregovarački tim je kontinuirano stabilan. Država nije, jer u ovom trenutku ne postoji vlada koja bi pregovarala sa sindikatima. Tehnička "v.d.vlada", kakvu danas imamo, može ispunjavati točke iz prethodnih ugovora, ali nema legitimitet za promjenu nijednog važnog sporazuma.

To znači da sudbina državnih financija u ovom trenutku ovisi o zrelosti sindikata i o njihovoj spremnosti da se suoče sa granicama mogućega.

Drugi je problem naše zajedničko shvaćanje države i državnih obaveza. Tko može obavezati državu da troši više nego što zarađuje? Smije li itko, u ime bilo kojeg bivšeg sporazuma, zaposlenicima koji su na proračunskim plaćama povisiti plaće u trenutku kada, unatoč rastu, ekonomija države i dalje zarađuje manje

nego kada su plaće počele padati, a privatni sektor i u sljedeću godinu ulazi pod prijetnjom novog vala otkaza?

Državni proračun puni se novcem poreznih obveznika. Porez na dohodak u jednakoj mjeri plaćaju oni u privatnom sektoru i oni čije plaće stižu iz proračuna. Ako je zaposlenih u privatnom sektoru sve manje, otkud novac za rast plaća ovima drugima? Već prilikom potpisivanja sporazuma, analitičar Ekonomskog instituta Željko Lovrinčević, tada savjetnik premijerke Jadranke Kosor, upozorio je potpisnike da će, dođe li do provedbe sporazuma, državnu službu vjerojatno morati napustiti 50.000 zaposlenih.

Da je privatni sektor zdraviji, to i ne bi bio problem, višak zaposlenih u javnim službama tada bi mogao potražiti svoje mjesto kod privatnika. Problem je što nije, a svaki dodatni veći gubitak radnih mjesta naciju čini siromašnijom, potrošnju slabijom, a oporavak sporijim.

* Komentar je 28. studenoga objavljen u tiskanom izdanju Jutarnjeg lista kada je objavljena prva procjena rasta BDP-a u trećem tromjesečju. Statistika rasta korigirana je 4.prosinca, nakon službene objave DZS-a

Švaljek: Ne dobijemo li vladu do kraja ožujka, prijeti blokada državnih financija

Autor: banka.hr / Tportal

Do kraja ožujka 2016. problema u isplati plaća i mirovina i ozbiljnijih zastoja u financiranju državne potrošnje ne bi trebalo biti, ali ako zbog ponovljenih izbora formiranje vlade potraje duže, Hrvatskoj prijeti blokada državnih financija, upozorava Sandra Švaljek

Zbog neizvjesne situacije oko formiranja Vlade, sve češće se postavlja pitanje o funkcioniranju državnih financija u slučaju ponovljenih izbora. Kako trenutno stvari stoje, problema s isplatom plaća i mirovina ne bi trebalo biti s obzirom na to da se proračun puni dobro, a planom privremenog financiranja koji je Hrvatski sabor usvojio prije raspuštanja, za te svrhe predviđena su sredstva na razini prošle godine.

Međutim, odugovlačenje s formiranjem Vlade i donošenjem proračuna već u prvom tromjesečju iduće godine negativno će se odraziti na razvojne projekte budući da tehnička vlada ne smije ugovarati nove projekte. Osim zastoja Vladinih kapitalnih projekata, to znači i odgodu brojnih projekata koji se financiraju iz fondova Europske unije, piše tportal.

Ozbiljni problemi u funkcioniranju javnih financija mogli bi nastupiti ako se formiranje Vlade zbog ponovljenih izbora oduži jer Zakon o proračunu nije predvidio da privremeno financiranje potraje duže od tri mjeseca.

"U Zakonu o proračunu nemamo odgovor na pitanje što bi se dogodilo kada Sabor ne bi donio proračun do isteka ta tri mjeseca sljedeće godine, pa bi trebalo tražiti pravno tumačenje takve situacije koje vjerojatno treba crpiti iz Ustava RH u kojem su definirane odgovornosti Hrvatskog sabora, predsjednika Republike i dr.", ističe Sandra Švaljek iz Ekonomskog instituta, Zagreb.

Čak i ako bi se privremeno financiranje moglo nastaviti i nakon isteka tri mjeseca, u drugom tromjesečju došlo bi u pitanje funkcioniranje države, upozorava Švaljek, jer proračunski korisnici tijekom razdoblja privremenog financiranja ne mogu preuzimati nove obaveze, što znači niti započinjati postupke javne nabave. To konkretno znači da javne službe, primjerice, ne bi mogle nabavljati gorivo, električnu energiju, telekomunikacijske usluge i sl. bez čega najveći dio proračunskih korisnika ne može obavljati niti minimalnu redovnu djelatnost, a kamoli započinjati neke nove razvojne projekte.

Kada je riječ o otplati dospjelih dugova i potrebama za zaduživanjem za to su u idućih nekoliko mjeseci sredstva više manje osigurana, ali ako dođe do ponovljenih izbora prijeti nam potpuna financijska blokada. Prema vladinim projekcijama, za financiranje proračunskog deficita i otplatu dugova država bi se u 2016. trebala zadužiti za 27 milijardi kuna.

"Problem bi nastao sa servisiranjem postojećih kreditnih obveza koje se u pravilu financiraju novim zaduživanjem, koje nije moguće poduzimati tijekom privremenog financiranja", pojašnjava Švaljek.

S obzirom na pravnu nedorečenost, Švaljek smatra da bi u slučaju ponovljenih izbora predsjednica republike trebala osigurati formiranje Vlade i donošenje proračun do isteka ta tri mjeseca.

'Masu plaća bolje je smanjiti kroz njihovo rezanje nego otpuštanja'

Autor: Jadranka Dozan

U deset mjeseci na rashode za zaposlene iz državnog je proračuna otišlo 20,6 milijardi kuna.

Ukupni rashodi državnog proračuna s krajem listopada dosegli su 96,4 milijarde kuna. U isto vrijeme lani bili su na 104 milijarde kuna, ali su tada podaci uključivali i Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

No, izdvajanje HZZO-a, čiji je budžet za 2015. zacrtan na 22 milijarde kuna, samo je jedna u nizu metodoloških promjena zbog kojih su proračunske brojke jako teško usporedive. Isto vrijedi i za proračunske rashode za zaposlene. Mjesečni podaci o tim rashodima jesu neusporedivi, ali nema sumnje da će i 2015. biti godina bez značajnijih ušteda u toj kategoriji izdataka. Naime, polugodišnje izvješće pokazalo je da su, kad se isključe efekti metodoloških promjena, rashodi za zaposlene smanjeni tek 120 milijuna kuna.

I u prethodnih nekoliko godina projekcije ušteda su padale u vodu pa su npr. rashodi za plaće (s doprinosima) lani bez zdravstva iznosili oko 21,5 milijardi kuna ili - gotovo isto kao i predkrizne 2008. Na početku mandata Vlade Zorana Milanovića, doduše, bili su 1,3 milijarde veći, ali to znači da su ukupne dosadašnje uštede bile manje od godišnjeg plana s početka mandata. Valja podsjetiti da su i ove godine plaće probile prvotni plan pa je prilikom rebalansa stavka rashoda za plaće podebljana za gotovo pola milijarde kuna. Zbog svega, a imajući u vidu neodrživu situaciju s deficitom i rastućim javnim dugom, dio ekonomista smatra da bi se nova vlada što prije u sklopu fiskalne konsolidacije morala uhvatiti i tih rashoda.

Među njima je i Sandra Švaljek s Ekonomskog instituta. Obuzdavanju deficita i rasta javnog duga treba pristupiti mjerama na rashodnoj strani, kaže, ističući kako to uključuje dugoročne mjere čija provedba zahtijeva pripreme i dubinske analize, ali i brze poteze kojima će se poslati signal volje i odlučnosti u fiskalnoj konsolidaciji i zaustavljanju javnog duga. "Nema puno načina za poslati takav signal. Jedan je smanjivanje mase plaća. No to je bolje napraviti kroz smanjenje plaća nego otpuštanja", ističe, jer bi privremeno smanjenje plaća manje štetilo potražnji i rastu.

HRVATSKA PREVIŠE OVISI O TURIZMU

Hrvatska turistička renesansa i profit mogu se rasplinuti u jednoj sekundi

Piše: Eduard SOUDIL

Jedna teroristička prijetnja dovoljna je da odvraća turiste

Foto: Ivana Ivanovic/PIXSELL

Svi pokazatelji ovogodišnje turističke sezone (do rujna) bez iznimke upućuju na još jednu godinu snažnog rasta turističkog sektora Hrvatske te se očekuje da bi 2015. godine devizni prihodi od turizma mogli nadmašiti rekordnu 2008. godinu, procjenjuju na Ekonomskom institutu Zagreb.

- Broj ostvarenih turističkih noćenja u prvih devet mjeseci 2015. godine u odnosu prema istom razdoblju prošle godine bilježi porast od 7,8 posto. Samo u srpnju porast broja ostvarenih noćenja iznosio je više od 10 posto u odnosu prema srpnju 2014. Rast broja noćenja u kolovozu bio je nešto skromniji, tj. malo iznad 5 posto u odnosu prema istom mjesecu 2014. Ti podaci bude nadu u povoljne financijske rezultate turističke sezone 2015. Naime, srpanj i kolovoz vrhunac su turističke sezone u Hrvatskoj i cijene su tada u pravilu najviše te bi porast broja noćenja u tim mjesecima trebao imati znatno veći utjecaj na ukupni financijski rezultat nego u ostatku godine. Također, može se očekivati da su povoljni vremenski uvjeti u 2015. godini, koji su, po svemu sudeći, imali vrlo pozitivan utjecaj na fizičke pokazatelje, pridonijeli i ukupnom financijskom rezultatu. Devizni prihod od turizma, prema podacima HNB-a, u prva dva tromjesečja 2015. godine bilježi porast od 7,8 posto u odnosu prema istom razdoblju 2014. Podaci za treće tromjesečje, ono u kojem turistička sezona doseže svoj vrhunac, još uvijek nisu dostupni. S obzirom na porast fizičkih pokazatelja u odnosu prema prošloj godini, može se očekivati da bi se najave ministra turizma Darka Lorencina o osam milijardi eura ukupnog prihoda od turizma u 2015. godini vrlo vjerojatno mogle i ostvariti - ističe Hrvoje Mirošević, koji je pripremio ovu analizu za Ekonomski institut Zagreb.

Ipak, vrijedi opet spomenuti da snažna hrvatska ovisnost o prihodima od turizma nije nimalo dobra. Turizam u hrvatskom BDP-u sudjeluje s 13 posto i taj je udio mnogo veći nego u ostalim također turistički orijentiranim zemljama poput Grčke (7 %), Cipra (7 %), Turske (5 %) ili Italije (4 %). Kada se analizira izvor hrvatskih deviznih prihoda, primjećuje se da je sa 17% Hrvatska još ovisnija o turizmu. Unutar EU-a čak i turistički razvijene zemlje poput Italije ili Francuske turizmu zahvaljuju za tek 1,1 odnosno 1,9 posto deviznih prihoda. Hrvatska se, dakle, oslanja na prihod bez kojega u ovim, zbog straha od terorizma, nesigurnim

vremenima može vrlo lako ostati. Baš kao što su bukvalno preko noći bez turista ostali donedavno turistički snažni Tunis, Egipat...

Ipak, ne treba dopustiti da zbog tog straha sve stane. Zato su 2015. godinu u turističkom sektoru obilježile velike investicije Valamar Riviere d.d. u Poreču te Dogus grupe u Šibeniku. Valamar Riviera d.d. otvorila je u Poreču Valamar Isabella Island Resort, luksuzni obiteljski resort s četiri zvjezdice smještajnog kapaciteta do 800 gostiju. Vrijednost cijelog projekta procijenjena je na 250 milijuna kuna te je najveće ovogodišnje ulaganje u turistički sektor u Hrvatskoj. Drugi značajan događaj u turističkom sektoru u 2015. godini otvaranje je hotela D-Resort Šibenik u Šibeniku. Završetak je to 45 milijuna eura vrijedne investicije Dogus grupe u hotele i marine u Šibeniku.

Hrvoje Mirošević

Ekonomski institut Zagreb

Vremenski uvjeti i politika imat će presudan utjecaj

Posljednjih šest godina recesije u Hrvatskoj gotovo da nije ostavilo traga na turistički sektor. Razlog tome je što je taj sektor pod utjecajem drugih čimbenika. Naime, u Hrvatskoj presudan utjecaj na turizam imaju tri faktora: gospodarska situacija na emitivnim tržištima, vremenski uvjeti i, posljednje, ali ne i najmanje važno – politička stabilnost na Mediteranu, poglavito u Grčkoj, kao nama najvećem konkurentu na turističkom tržištu. Budući da su gospodarske prognoze Europske komisije za sva najvažnija emitivna tržišta hrvatskog turizma pozitivne, za očekivati je da i sezona 2016. bude uspješna. Međutim, kao što je već navedeno, za uspjeh hrvatskog turizma nije presudna samo gospodarska situacija na emitivnim tržištima. Uz povoljne vremenske uvjete te nastavak političke destabilizacije istočnog Mediterana, Hrvatska bi trebala nastaviti nizati turističke rekorde.

Šantić: Prioritet za 2016. je održivi proračun, a ne reforme

Piše: Kristina Turčin

Foto: Pixsell Goran Kovacic/PIXSELL

Glavni ekonomist Societe Generale Splitske banke Zdeslav Šantić ocijenio je u petak da je hrvatski prioritet za 2016. godinu donošenje održivog proračuna, kako bi se što prije povratilo povjerenje ulagatelja

Sudjelujući u raspravi na tradicionalnom, 17. financijskom doručku Societe Generale Splitske banke, Šantić je kazao kako očekuje da će hrvatsko gospodarstvo slijedeće godine rasti po stopi nižoj od jedan posto. No, istaknuo je, prognozu je prilično teško odrediti u trenutku kada je na snazi samo privremeno financiranje za prvo tromjesečje te da 'ćemo biti pametniji kada se vidi proračun'.

Kazao je i da reforme o kojima se govori tijekom postizbornih pregovora jesu nužne, ali one u kratkom roku isključivo donose trošak, nižu gospodarsku aktivnost, niže dohotke i sl.

'Stoga je prioritet u kratkom roku osigurati održivi proračun, koji će povratiti povjerenje ulagatelja', istaknuo je Šantić, dodavši da bi taj održivi proračun trebao obuhvatiti zahvate na barem dvije rashodovne stavke proračuna - masi plaća u javnoj upravi te socijalnim transferima kućanstvima 'iako to nije popularno'.

Znanstvena suradnica zagrebačkog Ekonomskog instituta Marina Tkalec upozorila je da smanjenje mase plaća u javnoj upravi ne bi smjelo biti linearno, jer bi to oslabilo kvalitetu 'ionako ne previše kvalitetnog kadra u javnom sektoru'.

I Tkalec je proračun istaknula kao najveći rizik pri procjeni ekonomskih kretanja u 2016. godine, ali je kazala i da bez obzira na to kolika stopa rasta BDP-a, ako će se ona kretati na razinama koje se sada očekuju, od oko jedan posto, Hrvatska teško može izaći iz krize. 'Hrvatska je, naime, tehnički izašla iz recesije, no iz krize nije, na što ukazuju podaci o nezaposlenosti, niskim dohotcima i sl.', napomenula je je Tkalec.

Da bi se stope rasta ubrzale, potrebno je provesti reforme, ali, ističe Tkalec, društvo još nije spremno na njih, jer je naviklo očekivati od države, odnosno Vlade da rješava sve probleme. No, ukoliko do njih ne dođe imat ćemo sve veće probleme, rasti će deficit, javni dug, a problem s refinanciranjem mogao bi narasti do potrebe da se pozove Međunarodni monetarni fond (MMF).

'Do reformi obično dolazi kada se države ne mogu refinancirati pa pozovu MMF, koji ih onda brzo provede', kazala je Tkalec, podsjetivši da Ekonomski institut ima tri prognoze rasta BDP-a za 2016. koje se kreću od 0,5 posto u pesimističnom do 1,5 posto u optimističnom scenariju, ovisno o intenzitetu provedbe reformi sadržanom u proračunu.

HOĆE LI JAVNI SEKTOR DOBITI POVIŠICE

Ganjajući plaće sindikati potiču otkaze

Autor: Ljubica Gatarić

Foto: Luka Stanzl/Pixsell

Nova vlada ne može računati na sto dana poštode jer je odmah nakon formiranja čekaju pregovori sa sindikatima javnog sektora čiji sporazum o plaćama teži puno više od 15 ili 19 zastupničkih mandata Mosta. Sporazum ne predviđa samo jednokratno povećanje osnovice od 6 posto nego i naknadno usklađivanje plaća u javnim službama koje bi trebalo trajati tri godine. Pravni stručnjak Krešimir Rožman kaže da bi usklađivanje plaća s gospodarstvom moglo za državu biti skuplje od rasta osnovice.

Rast plaća do 2020.?

– Sadašnja vlada ne osporava valjanost sporazuma, ali ona nije u poziciji da pregovara. Nova vlada treba vidjeti što se može, a što ne može poštovati i predložiti sindikatima kako to riješiti. Ne bude li dogovora, sindikati mogu svoje pravo potraživati na sudu, kaže Rožman. U vrijeme kad se sporazum potpisivao, procjenjivalo se da će usklađivanje stajati 6-8 milijardi kuna, a i sam Vilim Ribić ističe da je svjestan kako država u ovome trenutku nema dovoljno sredstava da ga poštuje u cijelosti. Ugovorene se obveze, kaže, mogu protegnuti na dulje razdoblje, primjerice do 2020. godine.

Prostor za sud

Sindikat je 2009. godine procjenjivao da bi osnovicu trebalo povećati tri godine zaredom po 6% kako bi se plaća VSS početnika (koja je uzeta kao osnovni parametar) ujednačila s primanjima u gospodarstvu. Prema nekim procjenama, realna su primanja nakon 2009. godine u javnom sektoru smanjena otprilike 12 posto, koliko i BDP. DZS bi idućih tjedana trebao pripremiti precizne podatke, među ostalim i što se događalo s primanjima u gospodarstvu. Dostupni podaci sugeriraju da je pad plaća u gospodarstvu zaustavljen krajem 2013. godine i od 2014. uslijedio je lagani oporavak. Danijel Nestić s Ekonomskog instituta smatra da je taj oporavak statistički, jer je u privatnom sektoru nestalo oko 200 tisuća slabije plaćenih radnih mjesta. Otvorena je i mogućnost da se sporazum osporava i sudskim putem, a Viktor Gotovac, profesor radnog

prava na Pravnom fakultetu, ističe da bi njegova primjena mogla biti dvojbena jer "gledajući pravno, to nije kolektivni ugovor".

– Sporazum ne može imati snagu kolektivnog ugovora, jer on ne određuje individualna prava radnika. Teško mi je reći kako će sud reagirati, ali prema mojoj procjeni, sindikati bi eventualno mogli dobiti samo naknadu štete što se sporazum ne poštuje, ali ne i povišicu za radnike. To nisu individualna prava radnika i sporazum nije potpisan na način da bi strogo vrednovao pravo pojedinog radnika – ističe Gotovac. Krešimiru Rožmanu, također znalcu iz područja radnog prava, takvo je mišljenje neprihvatljivo. – Sporazum je po naravi stvari kolektivni ugovor bez obzira na to što je nazvan sporazumom i prava koja iz njega proizlaze trebaju se primijeniti obvezno i neposredno – ističe Rožman. Pregovaračke pozicije sindikata jače su od pozicija s kojima će nastupiti nova vlada, koja eventualno može pritiskati otkazima.

ALARMANTNI PODACI

Zašto je Hrvatska visoko među rekorderima po nezaposlenosti mladih

Autor: Zoran Korda

Na nedavno objavljenoj listi Business Insidera Hrvatska se našla na neslavnom devetom mjestu u svijetu po nezaposlenosti mladih. Na popisu je izdvojeno 47 problematičnih zemalja počevši od Libije sa stopom nezaposlenosti mladih od 24,5 posto pa do Grčke, u kojoj je ta stopa dosegla 64,8 posto

Foto: Pixsell Marijan Susenj/PIXSELL

Zanimljivo je da je među 10 zemalja s najvišim stopama nezaposlenosti mladih u dobi od 15 do 24 godine čak šest europskih zemalja. Redom su to zemlje s juga Europe teško pogođene gospodarskom krizom. Među njima je i Hrvatska te drži deveto mjesto sa stopom od 49,5 posto. Na prva tri mjesta su Grčka sa stopom od 64,8 posto, a slijede Bosna i Hercegovina (60,2 posto) i Španjolska (58,2 posto). U tom su društvu još Makedonija na sedmom mjestu (54,3 posto) i Srbija na desetom (46,6 posto).

Je li mladim Europljanima najgore na svijetu?

Promatrajući ovu listu, neminovno se postavlja pitanje jesu li uistinu mladi Europljani u gorem položaju nego njihovi vršnjaci u nerazvijenim afričkim, azijskim i latinoameričkim zemljama. 'U Hrvatskoj je grozno, ali sumnjam da je mladima kod nas gore nego u Sudanu', kaže analitičarka Iva Tomić s Ekonomskog instituta.

Ona ističe da se i sama autorica članka u Business Insideru ogradila naglašavajući kako je 's obzirom da mnoge zemlje na ljestvici ne objavljuju službene mjesečne (ili čak godišnje) ekonomske podatke, koristila procijenjene stope nezaposlenosti mladih za 2014. Međunarodne organizacije rada'.

'Nema sumnje u to da europske zemlje, pogotovo južni dio, imaju velikih problema s visokom nezaposlenošću mladih, ali ipak je teško povjerovati da je situacija u Grčkoj ili Španjolskoj toliko lošija od one

u Sudanu ili Libiji. Rekla bih da ove prve dvije imaju nešto vjerodostojnije podatke koji se redovno objavljuju dok su podaci za pojedine afričke zemlje ipak ponešto upitni', ocjenjuje Tomić.

Jedan od razloga koji može dovesti do krive slike je i anketna metoda mjerenja nezaposlenosti, tj. to da se svaka osoba koja obavlja bilo kakvu djelatnost smatra zaposlenom. Tako primjerice u zemljama s visokim udjelom poljoprivrednog stanovništva formalno nisu nezaposleni mladi koji žive u obiteljskim gospodarstvima i na neki način pomažu u kućanstvu.

Za visoku nezaposlenost mladih nije kriva samo kriza

Tomić ističe da na ekstremnu nezaposlenost u Hrvatskoj i drugim zemljama južne Europe nije utjecala samo gospodarska kriza. 'Većina tih zemalja imala je poprilično visoku nezaposlenost mladih i prije krize. To znači da je, uz ciklički karakter, velik dio nezaposlenosti mladih na jugu Europe strukturne prirode', objašnjava Tomić. Prvenstveno, radi se o institucionalnim problemima koji utječu na nedovoljnu konkurentnost tih gospodarstava poput rigidnog radnog zakonodavstva, visokog poreznog opterećenja i minimalnih plaća koje demotiviraju poduzetnike u pojedinim djelatnostima.

Dio problema leži i u obrazovnom sustavu. 'Jedan od važnih čimbenika za visoku nezaposlenost mladih u ovim zemljama je zasigurno i neusklađenost između ponude i potražnje na tržištu rada, odnosno neusklađenost znanja i vještina koje mladi ljudi posjeduju i onih koje traže poslodavci', pojašnjava Tomić.

Na visoku nezaposlenost u ovim zemljama utječu i neki čimbenici koji nisu čisto ekonomske prirode, nego se više mogu pripisati kulturalnim različitostima. 'Mladi u južnim europskim zemljama više su vezani uz obitelj, dulje žive s roditeljima i, općenito, obiteljska podrška je puno izraženija nego na zapadu i sjeveru Europe, što uvelike može utjecati na motivaciju za zaposlenjem kod mladih ljudi', kaže Tomić. Dodaje da je u zemljama bivše Jugoslavije jako izražen i aspekt doznaka iz inozemstva, odnosno financijska pomoć od iseljenih članova obitelji.

Visok udio zaposlenih u javnom sektoru u tim zemljama se u istraživanjima također navodi kao čimbenik koji utječe na visoku nezaposlenost mladih jer su oni ipak češće zaposleni u privatnom sektoru koji je dosta otpuštao, a malo zapošljavao od početka krize.

Aktivne mjere ublažile problem, ali tek treba vidjeti koliko su učinkovite

Mjere koje je hrvatska Vlada poduzela u posljednje dvije godine donekle su popravile statistiku na tržištu rada za mlade. Primjerice od 56 tisuća nezaposlenih koji su sudjelovali u nekom od programa aktivne politike zapošljavanja u 2014. više od 65 posto bili su mladi do 29 godina.

Najviše interesa mladi su pokazali za stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa. Tomić ističe da velik odaziv ne treba značiti da je ova mjera i najučinkovitija s obzirom da je više od 60 posto mladih stručno osposobljeno u javnom sektoru, u kojem vrijedi zabrana zapošljavanja.

'Nezavisnu evaluaciju aktivnih mjera zapošljavanja očekujemo početkom 2016. i tek ćemo tada moći reći nešto konkretno o njihovoj učinkovitosti', zaključuje Tomić.

Odluka koja će utjecati na cijeli svijet: Američki FED podigao kamatne stope

Autor: M. Repecki

AMERIČKE Federalne rezerve, nakon osam godina odlučile su podići kamatne stope na 0,25 posto, objavila je na konferenciji za novinare Janet Yellen predsjednica FED-a.

Osim toga, objavljeno je i da se očekuje da bi kamata do kraja 2016. godine trebala iznositi 1,375 posto.

Odluka o podizanju kamatnih stopa, nakon niza godina izuzetno labave monetarne politike, obrazložena je dobrim stanjem na tržištu rada u SAD-u, te očekivanjima da će inflacija rasti do ciljane razine od 2 posto. Ova odluka svakako će imati utjecaja na financijska tržišta, ali i na globalno gospodarstvo, jer postoji mogućnost "bijega" ili povratka kapitala u SAD, a time bi pogotovo mogle biti pogođene zemlje u razvoju.

Moguće očekivati bijeg kapitala u SAD

Dr.sc. Marina Tkalec sa Ekonomskog instituta Zagreb smatra da je takav scenarij vrlo vjerojatan, ali da će se taj proces odvijati postupno, kako će rasti kamatne stope.

"Takav scenarij je vrlo vjerojatan jer će više kamatne stope u stabilnom gospodarstvu privući velik broj ulagača. Moguće je da će se kapital iz zemalja u razvoju seliti prema SAD-u. Taj efekt neće biti trenutni, ali zasigurno će se povećavati kako FED bude postepeno podizao referentnu kamatnu stopu. Bijeg kapitala iz zemalja u razvoju mogao bi dovesti do deprecijacijskih pritisaka na domaće valute što bi moglo ugroziti one dužnike koji su se zadužili u dolarima. To se prvenstveno odnosi na kineska, turska i brazilska poduzeća koja su se proteklih godina obilato zaduživala u „jeftinom“ dolaru. Osim deprecijacije ta bi se poduzeća morala suočiti i sa višim kamatnim stopama. Potencijalni problemi u otplati kredita i financiranju mogli bi se preliti i na financijski sustav ukoliko središnje banke ne interveniraju osiguravanjem redovitog i dostatnog priljeva likvidnosti", kaže dr. Tkalec.

Dolar bi mogao rasti u odnosu na ostale valute - pogođene zemlje u razvoju

Američki dolar već dulje vrijeme snažno raste, te je ova odluka već djelomično ukalkulirana u njegovu vrijednost, no nije isključen i nastavak rasta.

"Iako je aprecijacija dolara dobrim dijelom odradila svoje jer je rast kamatnih stopa već ukalkuliran na tržištima, moguće je da dolar nastavi jačati, ovisno o signalima koje će FED poslati danas i na budućim sastancima", smatra dr. Tkalec.

Analitičari Raiffeisen banke također smatraju da bi dolar mogao jačati, što bi moglo pogoditi zemlje koje se oslanjaju na vanjsko financiranje.

"Ukoliko FED-ovi potezi budu iznad očekivanja tržišta (tj. ako dinamika podizanja bude brža i/ili rast kamatnih stopa snažniji od predviđanja), dolar bi mogao biti izložen aprecijacijskim pritiscima uzrokujući tako poprilično izazovne uvjete financiranja onim gospodarstvima u nastajanju koji se više oslanjaju na vanjsko financiranje (poput Turske, Brazila i td.), potencijalno predstavljajući i ograničenje za njihov brži rast.

Podizanje referentne kamatne stope u SAD-u potencijalno znači rast i ostalih kamatnih stopa, odnosno prinosa, što za investitore predstavlja veći povrat na ulaganja. U tom kontekstu moglo bi doći do odljeva dijela kapitala iz tzv. tržišta u nastajanju prema SAD-u. Ipak, kao što je već navedeno, podizanje kamatne stope u SAD-u uvelike je uključeno u trenutna vrednovanja financijske imovine na tržištima što umanjuje potencijalne posljedice nakon odluke o podizanju kamatnjaka. Ostaje otvorenim pitanje daljnje dinamike i visine podizanja referentne kamatne stope u 2016.

Razloge jačanja američkog dolara u odnosu na euro nalazimo u različitim smjerovima monetarnih politika ECB i FED-a. Početak podizanja referentne kamatne stope FED-a neće utjecati na promjenu smjera monetarne politike ECB-a. Štoviše, na svom prošlom sastanku ECB se odlučio za daljnje labavljenje monetarne politike kroz daljnje spuštanje kamatne stope na depozite i produljenje programa kupnji vrijednosnica za dodatnih 6 mjeseci (do ožujka 2017. godine). U takvim uvjetima razlika u povratima na imovinu u eurima i dolarima stvarati će pritisak na euro odnosno njegovo lagano slabljenje. Ipak, ostaje činjenica da je većina deprecijacijskih pritisaka na euro u odnosu na dolar već realizirana s obzirom da je ovakav razvoj događanja većina tržišnih sudionika i očekivala", komentirali su za Index iz Raiffeisen banke.

STRUČNJACI ILI DRŽAVNICI

Ne tjerajte politiku iz Vlade, mičite je iz biznisa. Odmah!

Autor: Maruška Vizek

Naši su problemi jednostavni, a razlozi ekonomskog zaostajanja fundamentalno su političke prirode, zbog čega bi bilo iznimno kontraproduktivno na čelo Vlade imenovati osobu bez ikakvog demokratskog i političkog legitimiteta

Rezultati prošlomjesečnih parlamentarnih izbora dali su hrvatskom društvu priliku za novi početak. Činjenica da niti jedna stranka iz zalemljenog političkog HDZ – SDP duopola s kojim živimo četvrt stoljeća nije u stanju samostalno formirati Vladu dovoljna je za iniciranje novog političkog početka. I za to i za naznaku novog ekonomskog početka zaslužan je Most, najveće iznenađene izbora, koji je glasove birača osvojio nudeći treći (deklarativno drugačiji i pošteniji) put, zasnovan na mješavini protržišnih i populističkih gospodarskih reformi.

Korak unaprijed, bez obzira na ishod

Rezultati izbora šokirali su sve, pa tako i sam Most, koji je pokazao zabrinjavajuću razinu nesnalaženja u novonastaloj situaciji, ali i iznenađujuću razinu odlučnosti da formira tripartitnu reformsku vladu koja bi u Saboru imala dovoljno ruku za reforme koje zahtijevaju dvotrećinsku većinu glasova. Čak i da se inzistiranje Mosta na reformama nikada ne materijalizira, napretkom možemo proglasiti već i činjenicu da se, Mostu zahvaljujući, o reformama barem razgovara.

Naime, alternativa koju su nam kroz svoje izborne programe nudile dvije najveće stranke, a koju u tri riječi možemo definirati kao zadržavanje statusa quo, odavno je već potrošena, a baš bi nas ona snašla da je jedna od te dvije stranke uspjela bez Mosta sastaviti Vladu. Sudbina se stoga okrutno narugala i sa SDP-om i s HDZ-om, natjeravajući ih da se u postizbornim pregovorima natječu u tome tko će se više puta zakleti na riječ reforme iako su tijekom izborne kampanje istu tu imenicu ženskog roda u množini, kao da se radi o prostoti neprikladnoj za javno komuniciranje, bogobojazno izbjegavali prevaliti preko usta.

Zašto premijer stručnjak?

Tijekom odvijanja pregovora o formiranju Vlade postalo je očito da Mostova reformska vizija podrazumijeva da je vodi nestranačka osoba - stručnjak kompetentan za provođenje reformi. Premda nije prvi put u

poslijeratnoj Hrvatskoj da se predlaže vlada stručnjaka, prvi put postoji kakva-takva mogućnost (i opasnost) da se takav prijedlog realizira. Logika ovog prijedloga počiva na dvije teze. Prva sugerira da su ekonomski problemi u Hrvatskoj toliko kompleksni da ih samo vlada stručnjaka i (ili) premijer stručnjak mogu uspješno razriješiti. Druga, pak, teza sugerira da nam je vlada stručnjaka prijeko potrebna jer je fundamentalni razlog za ekonomsko zaostajanje zemlje ekonomske prirode, pa nam je potreban ekonomski stručnjak, specijalist za reforme, koji bi trebao biti hodajući javni podsjetnik i jamac reformske posvećenosti stranaka koje će formirati Vladu.

Jednostavni problemi, jednostavna rješenja

Obje su teze, međutim, duboko pogrešne. Niti su hrvatski gospodarski problemi toliko kompleksni, niti su razlozi ekonomskog zaostajanja ekonomske prirode da nam treba stručnjak na čelu Vlade. Baš naprotiv. Naši su problemi jednostavni, a razlozi ekonomskog zaostajanja fundamentalno su političke prirode, zbog čega bi bilo iznimno kontraproduktivno na čelo Vlade imenovati osobu bez ikakvog demokratskog i političkog legitimiteta. Naime, ako naše ekonomske probleme pokušamo svesti na zajednički nazivnik, većini je zajedničko pretjerano miješanje politike u gospodarske procese i posvemašnja odsutnost meritokratskog odlučivanja u političkoj domeni.

Političari su, međutim, iznimno motivirani preuveličavati složenost naših problema, ne samo kako bi smanjili vlastitu odgovornost vezanu za njihovo rješavanje nego i kako bi nam pozornost odvratili od činjenice da problem generiraju oni sami i da je dovoljno samo malo političke volje (ali puno više državištva) da se ti problemi uklone. I baš zato, nama ne treba nikakva vlada stručnjaka ili premijer stručnjak. Nama treba vlada državnika koji su svjesni važnosti ograničavanja vlastite političke moći proizašle iz ortačkog pristupa kapitalističkom uređenju ove zemlje u neke razumnije i za društvo zdravije okvire.

Kakva Vlada nam treba?

Nama treba Vlada državnika koja razumije da naše gospodarstvo treba depolitizirati. Da naše sudstvo treba depolitizirati. Da našu javnu upravu treba depolitizirati. Vlada državnika koja razumije da je naša javna uprava autonomna of političke sfere, da je usmjerena na samoodržavanje i da ona političare doživljava kao vlakove koji prolaze kroz njezinu stanicu. Treba nam Vlada koja uviđa da se uz takvu javnu upravu i uz iznimno rigidan pravni okvir reforme ne mogu implementirati preko noći. Vlada državnika koja shvaća da je manje kada su reforme u pitanju više, pa se zato u jednom mandatu odlučuje kvalitetno provesti onih par reformi koje drži presudno važnima za boljitak države i svih građana. Vlada državnika koja bez ustručavanja pita stručnjake za savjet, ali je pri tome sposobna prepoznati kada stručnjak daje savjet motiviran promocijom i zaštitom javnog interesa, a kada njegov savjet ima za jedini cilj očuvanje akumulirane moći interesne (profesionalne) skupine kojoj stručnjak pripada. Državnici koji nama trebaju dakle mogu, ali i ne moraju, biti stručnjaci. Za novi početak bi bilo sasvim dovoljno da ih karakterizira osobni integritet, savjesnost dobrog gospodara i svijest da se problemi s kojima se suočava ova zemlja mogu riješiti isključivo ograničavanjem političkog utjecaja u svim sferama društvenog života, promoviranjem kulture meritokracije i stavljanjem javnog interesa na prvo mjesto.

ŽELJKO LOVRINČEVIĆ

Plaćat ćemo 20 mlrd. kn godišnje za kamate

Autor: Marina Šunjerga

Foto: Robert Anić/PIXSELL

Naraste li BDP 1,6 posto, to će donijeti oko šest milijardi kuna, a to nije dovoljno ni za polovicu iznosa za kamate iz proračuna, kaže Lovrinčević

Podizanje kamatnih stopa na američkom tržištu odrazit će se negativno i na Hrvatsku, a o tome koji izazovi čekaju i građane i iduću Vladu razgovarali smo sa Željkom Lovrinčevićem, autoritetom na području javnih financija.

Kako će se rast kamata na američkom tržištu odraziti na nas?

Rast kamata ovaj će put biti umjeren zbog straha FED-a da ne slomi fragilan oporavak izvoznica nafte i sirovina. Tržišta su to dobro anticipirala i zato nije bilo potresa, osim reakcije na tržištu junk obveznica. Tijekom druge polovice 2016. očekuje se rast kamata za dodatnih 1 posto te nastavak rasta u 2017. Vlada na odlasku bila je zadnja hrvatska Vlada koja je imala luksuz provođenja reformi uz stabilnu parlamentarnu većinu i niske kamate i sad će se vidjeti koliki je propust napravljen njihovim izostankom.

Očekujete li da će uskoro Europa krenuti u istom smjeru?

Europa će krenuti s odgodom od najviše dvije godine. Hrvatska je izuzetno ranjiva jer i sad plaća oko 350 do 360 baznih bodova veću kamatu od Njemačke, a od 2017. ulazimo u eru dugoročnog rasta kamata. Hrvatska će tijekom 2017. plaćati kamate veće od 6 posto, što znači da će nacionalna ekonomija plaćati 20 milijardi kuna godišnje za kamate, od čega će se iz državnog proračuna za kamate morati izdvajati minimalno 15 milijardi kuna. Ako BDP naraste za 1,6 posto, to će donijeti oko šest milijardi kuna, a to nije dovoljno ni za

plaćanje polovice iznosa za kamate iz proračuna. Ulazimo u začarani krug. Hrvatska bi trebala rasti po stopi od 3,5 posto da bi zaustavila rast udjela javnog duga.

Što za svakodnevni život građana znače više kamate državi?

Već su danas neke američke banke povećale stope za autokredite ili stambene kredite, a slično će se dogoditi i u Hrvatskoj kada se povećaju kamate na europskom tržištu. Dobar dio kućanstava u roku od godinu dana morat će se suočiti s radikalnim rastom kamata. Velik dio klijenata banaka zahvatit će razdoblje visokih kamata.

Hoće li kreditne agencije srezati kreditni rejting Hrvatske?

Hrvatska je imala političku stabilnost bez reformi, a sada ulazi u razdoblje političke nestabilnosti, što je jedan od ključnih parametara za rast premije rizika za jednu zemlju.

NOVE PROGNOZE

Ekonomski institut u 2015. očekuje veći ekonomski rast, ali i usporavanje u 2016.

Autor: Zoran Korda

Potaknut povoljnim pokazateljima za treće tromjesečje, mjesečnim indikatorom poslovnog ciklusa (indeks CEIZ) te podacima o industrijsko proizvodnji i trgovini na malo za listopad, zagrebački Ekonomski institut revidirao je svoju prognozu i sada očekuje gospodarski rast od 1,5 posto u 2015. godini

Izvor: Pixsell Anto Magzan/PIXSELL , Autor: Anto Magzan/PIXSELL

'Pozitivna očekivanja ponajviše su posljedica snažnog doprinosa realne potrošnje kućanstava koja se oporavlja zahvaljujući poreznim promjenama na početku godine, niskim cijenama goriva koje povoljno utječu na realni raspoloživi dohodak te snažnoj turističkoj potrošnji', rekla je u petak Dubravka Jurlina Alibegović, ravnateljica Instituta.

Za razliku od Hrvatske narodne banke koja u idućoj godini očekuje ubrzanje gospodarskog rasta, stručnjaci Ekonomskog instituta prognoziraju niži rast od 1,3 posto u 2016. Na slabiji ekonomski rast, smatraju, utjecat će očekivana fiskalna konsolidacija i sporiji rast vanjske trgovine.

Institut očekuje niži deficit državnog proračuna od očekivanog u ovoj godini. Podaci kojima raspolažu, a koji se odnose na proračun središnje države, upućuju na to da su proračunski prihodi u prvi devet mjeseci porasli za 6,2 posto na godišnjoj razni. S obzirom na to da su istovremeno rashodi rasli po stopi od 3,3 posto, proračunski deficit u ovoj je godini pao što se zadnji put desilo 2012. godine.

'Ne dođe li do značajnih rashoda do kraja godine, očekujemo da bi proračunski deficit u 2015. mogao iznositi 4,5 posto BDP-a' rekla je Marina Tkalec te je dodala da će se smanjenje deficita nastaviti i u iduće dvije godine, i to prema četiri odnosno 3,5 posto u 2016. i 2017., što je iznad razina propisanih procedurom prekomjernog deficita, ali je ohrabrujuća tendencija.

EKONOMIJA

Ekonomski institut: Ove godine rast BDP-a 1,5 posto

Autor: Lider/Hina

Ekonomski institut Zagreb (EIZ) procjenjuje da će hrvatsko gospodarstvo, nakon šest godina pada realnog BDP-a, ove godine zabilježiti pozitivnu stopu i rast za 1,5 posto, a iduće se očekuje rast za 1,1 posto, istaknuto je u petak na predstavljanju novog broja publikacije Croatian Economic Outlook Quarterly.

EIZ je tako povisio svoju procjenu rasta za ovu godinu za jedan postotni bod s obzirom da su procjene iz rujna govorile o rastu BDP-a u 2015. za 0,5 posto, a blago je povisio i procjenu rasta realnog BDP-a za 2016. godinu, s 1,1 posto u rujnu na 1,3 posto u prosinačkom broju Outlooka. U EIZ-u procjenjuju da će hrvatsko gospodarstvo 2017. ponovno rasti po stopi od 1,5 posto.

Novu procjenu gospodarskog rasta u ovoj godini EIZ-ovi istraživači temelje na povoljnim pokazateljima za treće ovogodišnje tromjesečje, kao i mjesečnom indikatoru poslovnog ciklusa (CEIZ indeksa) te podacima o industrijskoj proizvodnji i trgovini na malo za listopad, kaže ravnateljica EIZ-a Dubravka Jurlina Alibegović.

Urednica 'Outlooka' Marina Tkalec dodaje kako su očekivanja za 2015. ponajviše posljedica snažnog pozitivnog doprinosa realne potrošnje kućanstava, koja se oporavlja zahvaljujući poreznim promjenama na početku godine i mogla bi ove godine rasti po stopi od 0,9 posto, niskim cijenama goriva i snažnijoj turističkoj potrošnji.

Državna će potrošnja, prema analizama EIZ-a, u ovoj godini blago porasti i to za 0,4 posto, unatoč pritiscima Europske komisije za njezinim smanjenjem unutar procedure prekomjernog deficita. Čini se da su izborna godina i rast poreznih prihoda povećali državnu potrošnju, kaže Tkalec.

Investicija, koje su, po njezinim riječima, 2014. godine dotakle dno, u 2015. se ubrzano oporavljaju, a s obzirom na poboljšano korištenje sredstava EU-a i naznake oporavka građevinarstva u ovoj bi godini mogle rasti po stopi većoj od jedan posto.

Snažna ovogodišnja turistička sezona te nastavak većih stopa rasta izvoza od uvoza, dovest će i ove godine bilancu plaćanja u plus od 0,8 posto BDP-a, bez efekta konverzije kredita u švicarskim francima, kaže Tkalec.

Za nadolazeće dvije godine, uz ubrzani rast investicija, EIZ očekuje i rast potrošnje kućanstava, ali i blagi pad državne potrošnje uslijed fiskalne konsolidacije, dok bi vanjska trgovina i dalje trebala pozitivno doprinosti rastu BDP-a, no uz nešto niže stope rasta izvoza i uvoza.

Prema očekivanjima EIZ-a, poračunski deficit ove bi godine, ne dođe li do značajnijih rashoda do kraja godine, mogao iznositi 4,5 posto BDP-a. Smanjenje deficita EIZ očekuje i u 2016. i 2017. godini, na 4 odnosno 3,5 posto BDP-a.

U monetarnoj politici u EIZ-u ne očekuju bitne promjene. Napominju da je likvidnost velika, ali se kreditna aktivnost ne povećava, a banke su opterećene troškovima konverzije.

Analitičari EIZ-a, naime, napominju kako je zakonsko rješenje problema kredita u švicarskim francima dovelo do privremenog rasta međubankarskih kamatnih stopa te do blagog slabljenja kune u odnosu na euro, ali je središnja banka pravovremeno odgovorila i intervenirala povećanjem ponude eura na tržištu i ponovnim uvođenjem obrnutih repo aukcija kojima je stabilizirala kratkoročne kamatne stope i bankama omogućila redovit izvor likvidnosti.

Samo zakonsko rješenje i njegova provedba već u prvim danima pokazali su da konverzija kredita u švicarskim francima ne teče glatko te da bi 'slučaj franak' i u nadolazećem razdoblju mogao nastaviti opterećivati kako dužnike tako i bilance poslovnih banaka, smatraju analitičari EIZ-a.

Analiza tržišta rada pokazuje da bi stopa nezaposlenosti ove godine mogla biti 17,7 posto, a 2016. i 2017. očekuje se daljnji pad, na 17,2 odnosno 16,8 posto, ističe Iva Tomić, koja u 'Outlooku' pokriva tržište rada. Dodaje kako, uz pad nezaposlenosti, pada i zaposlenost, što se, kako je rekla, može objasniti zakonskim izmjenama koje utječu na evidenciju zaposlenosti, ali možda i iseljavanjem.

Za 2016. EIZ očekuje smanjenje mase plaća u javnom sektoru te dogovor buduće vlade i sindikata javnog sektora o prolongiranju povišice zbog rasta BDP-a.

Glavnim faktorom nesigurnosti u EIZ-u smatraju političku neizvjesnost nakon parlamentarnih izbora, jer se još ne zna hoće li se uspostaviti vlada ili Hrvatsku čekaju novi izbori. Oni bi vjerojatno odgodili strukturne reforme i fiskalnu konsolidaciju, što bi utjecalo na državnu potrošnju, investicije, proračunski deficit i stopu rasta BDP-a, smatraju u EIZ-u.

ZADNJI ČAS ZA FINANCIJSKU KONSOLIDACIJU

Završila era jeftinog novca: Rast kamata Hrvatsku bi mogao gurnuti u bankrot

Autor: Aneli Dragojević Mijatović

Za fiskalni zaokret nam ostaje još iduća godina, inače riskiramo gubitak povjerenja investitora i moguć nacrtni scenarij bankrota u 2017. godini, upozorava analitičar Zdeslav Šantić

Završila je era jeftinog novca – američka središnja banka, Federal Reserve (Fed), povećala je, nakon gotovo deset godina, svoju ključnu kamatnu stopu, i to za 0,25 posto, na 0,25 do 0,50 posto, čime je poslala signal da je američko gospodarstvo izašlo iz recesije, te da je spremno na zaoštavanje monetarne politike. Kriza koja je krenula 2008. s propašću Lehman Brothersa uvjetovala je da središnje banke kroz sve ove godine upumpavaju ogromne količine novca u sustav, snižavaju ključne kamatnjake i ponašaju se krajnje ekspanzivno, ne bi li potaknule investicije, kreditiranje i rast. U tome je prednjačio upravo Fed.

Javni dug se gomila

Odluka o početku polaganog povećavanja kamatnjaka govori da je Fedova guvernerka Janet Yellen procijenila da je kriza u SAD-u završila, te da je gospodarski uzlet dovoljno jak da mu rast kamata neće naštetiti, a sudeći prema reakcijama tržišta, očito je pogodila jer burze nisu bile uzdrmane, što bi bila uobičajena reakcija na podizanje kamata, već upravo suprotno, burzovni indeksi snažno su porasli, u SAD-u, Europi, kao i na azijskim tržištima. Dijelom je to zato što je odluka već bila ukalkulirana u sentiment na tržištu, a dijelom i jer su tržišta očito uvjereni da je to odraz realnog stanja, odnosno vjeruju u oporavak.

Za nas je naravno ključno pitanje hoće li se i kada taj rast kamata prelići na uvjete pod kojima se zadužujemo. Sigurno hoće, međutim, s određenim vremenskim pomakom jer Europska središnja banka (ESB) zasad ne razmišlja o podizanju svojih kamatnjaka. Da će era jeftinog novca završiti, upozoravaju već neko vrijeme brojni ekonomisti, koji pozivaju na konsolidaciju javnih financija dok je još vrijeme. Hrvatska još nije provela reforme, krediti nam i dalje trebaju, potrebe za (re)financiranjem u idućoj se godini penju na oko 20 posto BDP-a, što je oko 65 do 70 milijardi kuna. Prosječna kamata po kojoj se sada još i relativno jeftino zadužujemo s obzirom da nam je rejting u smeću, kreće se oko 4 posto, no ima u portfelju i skupljih papira. Za kamate godišnje dajemo oko 12 milijardi kuna, a kako je stopa po kojoj se zadužujemo veća od rasta BDP-a za oko dva do tri puta – javni dug se gomila. Sve su to faktori rizika na koje analitičari upozoravaju – do sada smo još i dobro prolazili, no rast kamata mogao bi hrvatsku ekonomiju dokrajčiti, ukoliko se te potrebe za financiranjem ne smanje ili ukoliko BDP baš značajno ne ubrza. Hrvatska tako povećanje kamata na inozemnom tržištu dočekuje s rejtingom u smeću, ogromnim potrebama za financiranjem, te situacijom u kojoj još nema ni vladu a kamoli proračun. Analitičari ne očekuju da će se ovaj rast kamata odmah prelići na nas, jer Europska središnja banka zasad ne namjerava dizati kamatnjake, štoviše, prekonoćnu kamatu nedavno je pogurala još dodatno u negativnu zonu, te najavila produljenje programa kvantitativnog popuštanja.

Promjene trendova

Ekonomija eurozone još nije odoljela recesiji. Pretpostavlja se da ESB bar do početka 2017. neće početi zatezati monetarnu politiku, no iz Amerike sve kreće – i krize i oporavci, pa i promjene trendova u monetarnoj politici. Analitičari su već prije upozoravali, primjerice Željko Lovrinčević, da za fiskalnu konsolidaciju imamo još 2016., te ako se uskoro ne desi značajniji zaokret – značajnije srežu rashodi ili

snažno porastu prihodi – u 2017. očekuje nas bankrot. Samo 1 postotni bod povećanja kamata donio bi milijarde novog prirasta duga: gruda snijega, na koju svi upozoravaju, postala bi lavina pod kojom bi ostale zatrpale domaće javne financije.

Taj problem apostrofirao je i guverner HNB-a Boris Vujčić koji kaže da ako bi se rast kamata Fedu prelio na tržišta u nastajanju to bi sigurno utjecalo i na Hrvatsku – upravo zbog toga je, kaže, važno provoditi fiskalnu prilagodbu i strukturne reforme. No, ti rezovi ne moraju biti tako veliki, smatra Vujčić, koji bankama otvara prostor za značajnije domaće zaduživanje u kunama.

Zdeslav Šantić, analitičar Splitske banke, kaže da se još ne očekuju direktne posljedice po naše zaduživanje, no ovo je upozorenje da je krajnje vrijeme da se trgnemo.

Najrizičnija ekonomija

– Tržišta su se pripremala dulje razdoblje na ovaj potez Fedu, koji se očekivao još u rujnu, no onda je zbog situacije u Kini i još nekih rizika, odgođen za kraj godine, te će se nastaviti i u 2016. Europa se s druge strane suočava sa skromnim rastom i rizikom od deflacije, te u srednjem roku ne vidim perspektivu za zaoštavanje monetarne politike u eurozoni, pa tako ni pritisak na kamatne stope po kojima se Hrvatska zadužuje. No, ovo je pokazalo da je razdoblje iznimno niskih kamatnih stopa, kojem smo bili dulje vrijeme izloženi, ipak bilo izuzetak, a ne pravilo, te da će se one kad-tad vratiti na svoje prirodne razine. Hrvatska je iznimno ranjiva, jer se percipira kao najrizičnija ekonomija u Europi o čemu govori premija koju plaćamo na dug i koja je dva puta veća od one koju plaća Mađarska, a čak nekoliko puta veća od premije Češke i Slovačke. Stoga je razdoblje jeftinog novca trebalo i treba iskoristiti za sređivanje stanja u javnim financijama, jer ako se u to krene kad kamata već naraste, onda je ono teže i predstavlja još veći udar na proračunske korisnike: zahtijeva naime još oštrije rezove i proizvodi negativni utjecaj na gospodarstvo. Još za fiskalnu konsolidaciju i zaokret imamo nešto vremena, iduću godinu, te početak 2017., inače se dovodimo u situaciju povećanih šansi da, kada je manja likvidnost u globalnom financijskom sustavu te opada sklonost investitora prema riziku, izgubimo povjerenje tržišta, što onda dovodi do skupljeg i otežanog financiranja. Ako se onda u takvim uvjetima ne napravi radikalni rez ili sklopi aranžman s MMF-om onda je moguć i nacrtni scenarij bankrota, zaključuje Šantić.

'Ove godine rast 1,5 posto, iduće ponovno usporavanje'

Autor: Ana Blašković

Najveći rizik za gospodarstvo je politička neizvjesnost.

Ekonomski institut (EIZ) prognozira 1,5 posto rasta ove godine, no već iduće očekuju ponovno usporavanje gospodarstva na 1,1 posto što je opreznija procjena od HNB-ovih 1,8 posto, no i dalje unutar raspona statističke greške. Posljednje prognoze Instituta, predstavljene u publikaciji Croatian Economic Outlook Quarterly, blago su povišene u odnosu na rujanske nakon objave dobrih rezultata trećeg kvartala, kao mjesečnog indikatora poslovnog ciklusa te podataka o industrijskoj proizvodnji i trgovini na malo za listopad, kaže ravnateljica EIZ-a Dubravka Jurlina Alibegović. Ovogodišnji rast najviše gura snažna potrošnja kućanstava zahvaljujući poreznom rasterećenju dohotka s početka godine. Potrošnja bi ukupno mogla porasti 0,9 posto na što povoljno utječu niske cijene goriva i dobri turistički rezultati.

Unatoč pritiscima Europske komisije za kontrolom deficita, državna potrošnja na razini godine zbog izbora porast će 0,4 posto dok će investicije, koje su 2014. dotakle dno, 2015. porasti i više od jedan posto. Turizam i nastavak bržeg rasta izvoza od uvoza, dovest će bilancu plaćanja u plus od 0,8 posto, bez efekta konverzije kredita u franku.

U naredne dvije godine trebao bi uslijediti ubrzani rast investicija, rast potrošnje kućanstava, ali i fiskalna konsolidacija uz pad državne potrošnje dok bi trgovina s inozemstvom trebala pozitivno doprinosti rastu, uz sporije stope rasta izvoza i uvoza. Deficit će ove godine biti 4,5 posto BDP-a, a potom se smanjiti 4 pa na 3,5 posto u 2017. Iduće godine Institut očekuje smanjenje plaća u javnom sektoru te dogovor nove vlade i sindikata javnog sektora o prolongiranju povišice zbog rasta BDP-a.

Ključni faktor rizika ekonomije je politička neizvjesnosti s obzirom da se zasad ne zna hoće li se formirati vlada ili se uskoro raspisuju novi izbori. Ponovljeni izlazak na birališta izvjesno bi odgodio strukturne reforme i potrebno fiskalno stezanje remena što bi utjecalo na negativno utjecalo na državnu potrošnju, investicije, proračunski deficit i stopu rasta BDP-a, zaključili su iz Ekonomskog instituta.

IPAK POPRAVILI PROGNOZE

PUNO OPREZNIJI OD HNB-a: Ekonomski institut najavio usporavanje rasta u 2016!

Autor: Danas.hr

Foto: Grgur Žučko/PIXSEL

Dok je Hrvatska narodna banka optimistična i nakon ovogodišnjeg rasta gospodarstva od 1,7 posto predviđa i nastavak u idućoj godini od 1,8 posto, Ekonomski institut Zagreb je oprezniji. Prema njihovim najnovijim procjenama, gospodarstvo će ove godine rasti 1,5 posto, a iduće će doći do usporavanja rasta i rast će tek 1,1 posto.

Institut je ipak popravio svoje prognoze nakon onih rujanskih, piše Poslovni dnevnik. Rezultat je to najnovijih dobrih pokazatelja u trećem kvartalu kao što su mjesečni indikator poslovnog ciklusa te podaci o industrijskoj proizvodnji i trgovini na malo za listopad.

Na procjenu se odrazila i činjenica da će državna potrošnja zbog izbora porasti za 0,4 posto, a investicije za više od jedan posto.

Turizam i nastavak bržeg rasta izvoza od uvoza, dovest će bilancu plaćanja u plus od 0,8 posto, bez efekta konverzije kredita u franku.

Smanjenje deficita

Ubrzani rast investicija, rast potrošnje kućanstva, fiskalna konsolidacija uz pad državne potrošnje, povećanje trgovine s inozemstvom – sve bi se to trebalo prema procjeni Ekonomskog instituta odvijati u iduće dvije godine.

Deficit će ove godine biti 4,5 posto BDP-a, a potom se smanjiti 4 pa na 3,5 posto u 2017. Iduće godine Institut očekuje smanjenje plaća u javnom sektoru te dogovor nove vlade i sindikata javnog sektora o prolongiranju povišice zbog rasta BDP-a, piše Poslovni dnevnik.